

Ročník 5
Adar 5766
Březen 2006

6

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Dvě hodiny

s Václavem Havlem 4-5

Rudolf Friml

Legenda tří generací 8-9

Z dějin židovského lékařství 10

■ Krátce

Ve 14.15 se na místo nálezu dostavil konzul velvyslanectví USA, který mrtvolu identifikoval jako hledaného Charlese Jordana. Souhlasilo oblečení, mrtvý měl všechny své prsteny, hodinky, nechyběla peněženka. Na místě nálezu se pořizuje fotodokumentace. V 15.30 je mrtvý Jordan převezen do Ústavu soudního lékařství s požadavkem na pitvu.

Milan KALINA

Židé navázali na tradici antické přírodovědy a lékařství, udržovanou nestoriány, a svými překlady lékařských a přírodovědeckých děl starých spisovatelů se staly prostředníky mezi Araby a antickou kulturou.

MUDr. Jan KÁBRT

Vše se odehrálo na sídlištích, těch chudších a beznadějných. Ve Francii jich je 752, jimž říkají oblasti prioritní urbanizace, a jsou to jiné světy než zbytek Francie, jiné životy, jiné mentality. Část obyvatel tu je zoufalá a snaží se chovat podle norem státu, je to ale pro ni těžké.

PhDr. Petr JANÝŠKA

**DVĚ HODINY
S VÁCLAVEM HAVLEM**

foto: Milan Kalina

NEDŘÍME A NESPÍ TEN, JENŽ CHRÁNÍ IZRAELE (Ž 121,4) – SLOVO K PURIMU

14. adaru (14. března) budeme opět slavit náš nejveselejší svátek Purim. Nahlédneme-li však do biblické knihy - svitku Ester, která je základním pramenem pro tento svátek, nenalezneme tu mnoho veselého, ba naopak.

Král Achášvéroš, kterého mnozí historikové ztotožňují s perským králem Xerxem (486 – 465 př. o. l.), povýšil Agagovce Hamana a jmenoval ho svým vezírem. Král také přikázal, aby se všichni Hamanovi klaněli, poklekali před ním a prokazovali mu pocty téměř královské. Jediný, kdo mu takovou úctu neprokazoval, byl Žid Mordechaj. Mordechajovo chování vyvolalo v Hamanovi takovou zášť a nenávisť, že se rozhodl skoncovat nejen s ním, ale i se všemi Židy, jak o tom svědčí šestý verš třetí kapitoly: „Bylo mu však příliš málo vztáhnout ruku na Mordechaje samotného, protože mu oznámili, z jakého národa Mordechaj pochází. Proto Haman usiloval vyhladit v celém Achášvérošově království všechny Židy, lid Mordechajův.“

Jak vyplývá z knihy Ester, byl Haman potomkem amálekitského krále Agaga, kterého porazil Saul (1 S 15,2–35). Kdo byli Amálekovci? S největší pravděpodobností jakýsi západosemitský kmen kočovných pastevců, obývajících západní část Sinajské pouště a částečně i Negev. Sotva naši praotcové vyšli z Egypta, Amálek je zákeřně napadl a nelítostně pobíjel a olupoval, starce, ženy, děti a nemocné (Ex 17,8n a Dt 25,17–19).

S Amálekovci jsme měli stálé konflikty až do dob krále Davida. Dnes můžeme říci, že Amálek byl jedním z mnoha starověkých kmenů či národů, které zmizely z povrchu zemského a jejichž existenci nám dnes připomínají pouze zmínky ve starověké literatuře nebo archeologické nálezy. Je-li tomu tak, proč tedy Tóra, jejíž příkazy jsou nadčasové, nám připomíná příkaz „vymazat památku Amáleka zpod nebes“? Vždyť osud Amáleka je totožný s osudem dávných Midjanitů, Babyloňanů, Elamitů, starých Egyptanů, Chetitů atd.

Ano, Amálek jakožto kmen či národ již dávno neexistuje, ale jeho iracionální zavilá nenávisť ke všemu židovskému přetrvává věky. Nejenom Amálekova nenávisť, ale i jeho vlastnosti existují dodnes, bez ohledu na čas a místo. Proto příkaz o vymazání památky Amáleka

je stále aktuální. Vždyť před 60 lety naši souvěrci, kteří zázrakem přežili holocaust, ne náhodou nazývali Hitlera novodobým Hamanem. Samozřejmě, že Hitler neměl nic společného se starověkým Amálekem, kromě jeho nenávisť k Židům a jeho zavržených vlastností. Nahlédneme-li do hebrejského originálu knihy Ester, na místo, kde je vyjmenováno deset Hamanových synů, kteří byli pověšeni spolu s otcem (8,7–10), zjistíme, že tři jména jsou psána jinak než ostatní. V každém z těchto jmen je jedno písmeno menší než ostatní.

PARŠANDATA, PARMAŠTA a VAJZTA. Tato tři malá písmena „tav“, „šin“ a „zajin“ tvoří datum 5707, což odpovídá roku 1946/7. Tehdy, 1. října 1946 (6. tišri 5707), byl zakončen Norimberský proces s válečnými zločinci a bylo vyneseno dvanáct rozsudků smrti. M. Bormann byl odsouzen v nepřítomnosti a ostatních deset bylo 16. a 17. října popraveno. V knize Ester se ale píše o 11 popravených, kteří skončili na šibenici – Haman a jeho deset synů. Kde je onen jedenáctý? Také neunikl spravedlnosti. H. Göring totiž před vykonáním rozsudku spáchal ve své cele sebevraždu. Podle očitých svědků jeden z válečných zločinců, Julius Streicher, propagátor antisemitismu a vydavatel týdeníku Der Stürmer, pod šibenici vykřikl: „Das ist das Purimfest 1946!“ Podobnost čistě náhodná?

Každý z nás si jistě pamatuje první válku v Perském zálivu, která byla odpovědí USA a spojenců na iráckou okupaci Kuvajtu poté, kdy byly vyčerpány všechny možnosti urovnání konfliktu diplomatickou mírovou cestou. Tu se ocitl Izrael ve středu zájmu iráckého diktátora, přestože se konfliktu neúčastnil. Saddám Husajn přikázal balistickými raketami ostřelovat Izrael. Během čtyřiceti dnů (18. 1. – 27. 2. 1991) dopadlo na izraelské území 39 scudů. 28. února byl Purim a od tohoto dne již na izraelské území nespadla žádná raketa. Připomeňme též, že ani jedna z 39 raket, které dopadly na Izrael, nezapříčinila přímo ničí smrt. Těžko lze takovou „náhodu“ vysvětlit racionálně. V současné době se svržený diktátor Saddám Husajn zodpovídá před iráckým soudem z masových vražd a zločinů proti lidskosti.

Posledních několik let jsme ve světě svědky vzrůstajícího se radikálního islámského hnutí, jehož někteří protagonisté, například z Al-Kaj-

dy, velice připomínají svými plány biblického Hamana. Pozadu za nimi nezůstávají ani představitelé teroristické organizace Hamás, která vyhrála demokratické volby do palestinského parlamentu na Západním břehu a v pásnu Gazy. Nijak se netají tím, že jejich cílem je muslimská Palestina od moře až po Jordán. Proč by tedy měli uznávat jakýsi Izrael, byť v miniaturních hranicích? Tato pozice Hamásu a organizací jemu blízkých je však světu známa dosti dlouho, tudíž žádné překvapení.

Co však západní svět překvapilo či spíše šokovalo, byly duchaplné myšlenky, které nestoudně vyslovil nový prezident Íránu Mahmúd Ahmadínežad. Jeho výroky o tom, že Izrael musí být vymazán z mapy světa, anebo že holocaust je židovský výmysl a mýtus, byla dosti „silná káva“ i pro nejotrlejší politiky a protřelé diplomaty civilizovaných zemí. Všichni si totiž uvědomili, že se nejedná o jakéhosi patologicky myslícího profesora, který popírá holocaust, což mu mnohdy nepochopitelně umožňuje jakási akademická svoboda projevu, ale že se jedná o hlavu státu, který je členem OSN, státu, jehož současná ideologie je založena na militantním šíitském islámu a konečně i státu, který pomalu, ale jistě se blíží k výrobě vlastních atomových zbraní. Dnes již jasně vidíme, že současnému iráckému vedení jsou všechny mezinárodní kontrolní organizace a dohody o omezení či zákazu výroby zbraní hromadného ničení pouze pro smích. Nejen Izrael je nyní v ohrožení, ale též všechny státy nacházející se v okruhu tří tisíc kilometrů od Íránu. Co na to stará dobrá Evropa? Nenarodil se nám opravdu moderní Haman? Vždyť dnešní Írán, to je bývalá starověká Persie, vlast našeho biblického Hamana. Chápu, že chtít po iráckém prezidentovi, aby si přečetl knihu Ester a poučil se z ní, by byla dosti velká chuče. Cožpak mu ale doporučit otevřít Korán a přečíst si 28. súru, verše (aját) 4,5 a 7, dále 29. súru, verše 38 a 39. I když je Haman v Koránu zmiňován velmi sporadicky, každému věřícímu muslimovi musí být jasné, jaký byl osud toho, jenž nás chtěl zničit.

S přáním chag Purim sameach a s pevnou vírou, že lo janum ve-lo jišan šomer Jisrael.

▀ rabín Daniel MAYER

ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE

přijme ředitele VZDĚLÁVACÍHO A KULTURNÍHO CENTRA

Požadavky:

orientace v židovských dějinách a kultuře, VŠ, výborná znalost angličtiny, organizační schopnosti, praxe v řídicí funkci.

Nástup 1. 6. 2006.

Písemné nabídky se strukturovaným životopisem zašlete na adresu: Židovské muzeum v Praze, sekretariát, U staré školy 1, 110 01 Praha 1.

FEBIOFEST KE STO LETŮM ŽIDOVSKÉHO MUZEA

- 23. 3.** – čtvrtek **16.00** – Všichni moji blízcí (ČR/SR/Polsko, 1998) režie Matej Mináč, 91 min.
18.30 – Dita Saxová (ČSSR, 1967) režie Antonín Moskalyk, 103 min.
- 26. 3.** – neděle **19.00** – Schindlerův seznam (USA, 1993) režie Steven Spielberg, 195 min., anglicky + české titulky
- 27. 3.** – pondělí **16.00** – Hanele (ČR, 1998) režie Karel Kachyňa, 92 min., česky + angl. titulky
18.30 – Golet v údolí (ČR, 1994) režie Zeno Dostál, 90 min.
- 28. 3.** – úterý **16.00** – Démanty noci (ČSR, 1964) režie Jan Němec, 64 min., česky + angl. titulky
18.30 – Muž, který dopadl Eichmanna (USA, 1996) režie William A. Graham, 96 min.
- 29. 3.** – středa **16.00** – Poslední motýl (ČSSR/FR, 1990) režie Karel Kachyňa, 96 min.
18.30 – Daleká cesta (ČSR, 1949) režie Alfréd Radok, 108 min., česky + angl. titulky
- 30. 3.** – čtvrtek **16.00** – Život je krásný (IT, 1997) režie Roberto Benigni, 116 min., italsky + české titulky
18.30 – Obchod na korze (ČSR, 1965) režie Ján Kadár, Elmar Klos, 125 min.

Změna programu vyhrazena. Promítá se ve společenském sále Obce, Maiselova 18.

Program Bejt Simcha

březen 2006

pondělí 13. února

Oslava svátku Purim – bližší informace

viz letáky nebo v Bejt Simcha

sobota 25. března od 10 hodin

Ranní bohoslužba s rabínem

Ronaldem Hoffbergem

sobota 25. února od 14 hodin

„Odpoledne s Tórou“ – studijní

a diskusní program k týdenní paraše

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin;

pokud je na programu i přednáška,

následuje vždy po skončení bohoslužby,

od 19 hodin

„Odpoledne s Tórou“ (studijní a diskus-

ní setkání nad týdenní parašou) každou

poslední sobotu v měsíci

HODINY PRO VEŘEJNOST

každý pátek od 16 do 18 hodin

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641, 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

DVĚ HODINY S VÁCLAVEM HAVLEM ZÁVĚREČNÝ VEČER CYKLU MOJE SETKÁNÍ S ŽIDOVSTVÍM

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze připravilo před více než rokem unikátní cyklus besed, na kterých vystupovali jednou měsíčně vynikající představitelé českého kulturního, vědeckého, církevního a politického života, aby se

odborníků a morálních autorit korunovala 11. ledna beseda s bývalým prezidentem České republiky panem **Václavem Havlem**.

V minulém čísle jsme slíbili, že se k této besedě vrátíme a pokusíme se přiblížit atmosféru tohoto podvečera těm, kteří neměli možnost se jej zúčastnit. O besedu se předpokládá velký zájem a proto byla připravena Španělská synagoga. Přesto ani její kapacita několika stům zájemců nestačila a mnoho se jich do synagogy nedostalo. Besedu střídavě moderovali ředitel VKC ŽM dr. Pojar a ředitel Židovského muzea dr. Pavlát.

Navštívil jste několikrát Izrael. Určitě máte z těchto návštěv dost zážitků...

Myslím, že to bylo v únoru nebo březnu 1990, kdy došlo k mé první cestě do Izraele, kde jsme navazovali diplomatické styky přerušené v roce 1967. Návštěvu si velmi živě

s hosty podělili o svůj vztah k židovství. V přednáškové síni kulturního centra postupně vystoupili mluvčí České biskupské konference **Mgr. Daniel Herman**, bývalý patriarcha ČSH **ThDr. Jan Schwarz**, em. předseda AV ČR **prof. ing. Rudolf Zahradník, DrSc.**, pedagog FF UK **prof. Erazim Kohák**, em. předsedkyně AV ČR **prof. RNDr. Helena Illnerová**, em. evangelický farář **Jan Šimsa**, děkan fakulty humanitních studií UK **prof. Jan Sokol, Ph.D.**, spisovatelka a diplomatka **Lenka Procházková**, publicista **Ivan Medek**, ředitel Psychiatrického centra Praha **prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc.**, socioložka **PhDr. Jiřina Šiklová, CSc.**, 1. místopředseda senátu PČR **doc. JUDr. Petr Pithart**. Tuto plejádu skvělých

připomínám jako sled velmi sugestivních zážitků. Vzpomínám s úsměvem na slavnostní večeri, během které premiér Šimon Peréz neustále odbíhal od stolu a zase se vracel. Bylo mi to divné a teprve později jsem se dozvěděl, že šlo o to, jak bude v Knesetu hlasovat jeden poslanec, na jehož hlasu závisel osud Perézovy vlády. A on byl s tím poslancem v neustálém telefonickém styku a zkoumal stav jeho mysli, zda se už konečně rozhodne pro tu či onu variantu. Pak se Peréz vrátil, byl spokojený, vládní krize byla zažehnána a my jsme v klidu dojedli!

S návštěvou Izraele jsem byl spokojený, na Jeruzalémské univerzitě jsem dostal čestný doktorát a proslovil přednášku na téma

Franz Kafka a moje prezidentství. Pak jsem tam byl ještě jednou a mezi tím byl izraelský prezident u nás, a také jsem poznal několik izraelských ministerských předsedů. S premiérem Šaronem se bohužel neznám, ale v těchto dnech na něj velmi často myslím. (beseda s V. H. se konala několik dní po Šaronově hospitalizaci).

Obdivoval jsem Jeruzalém, je to fascinující město. Při jeho druhé návštěvě jsem byl ale trochu zklamán. Bylo to zřejmě proto, že jsem toto město měl příliš zidealizováno, nebo se změnil svět, prostě to centrum mi připadalo příliš turistické, příliš komerční. Vadilo mi, že všude byli, v uvozovkách, jacísi čepičáři... Velmi dobrou vzpomínku mám na Teddyho Koleka, bývalého jeruzalémského starostu, s kterým jsem byl u Zdi

nářků. Co jsem tam ovšem napsal vám neprozradím!

Dobře znáte nositele Nobelovy ceny Elia Wiesela. Mluvil jste s ním někdy o problému tzv. Osvětimské lži?

S Elie Wieselem jsme opravdu přátelé, ►

► kdysi jsme se spolu, je to dávno, potkali na nějaké konferenci v Hirošimě a tam jsme spolu vymysleli Fórum 2000, které se už deset let u nás úspěšně koná. S Wieselem se tedy dobře znám, ale nevzpomínám si, že bychom o Osvětimské lži spolu mluvili. O té věci vím jen to, co si přečtu v novinách a připadá mi to tak neuvěřitelné, nechce se mi vůbec věřit, že něco tak evidentního, tak zřejmého, co má tolik účastníků, svědků, památek může být jen tak bezostyšně popí-

vota jsem neměl žádnou smysluplnou četbu a bratr mi v rámci povolených dopisů opisoval na pokračování některé Levinasovy eseje. V atmosféře té doby a v jeho kontextu mne to nesmírně oslovilo. Bylo mi to ohromně blízké a já jsem na to potom reagoval, trochu komplikovaně a zašmodrchaně, v dopisech mě ženě Olze. Zašmodrchaně proto, že vězeňská cenzura čemu nerozuměla, to pustila, a tak mne nenápadně vychovávala k stále komplikovanějšímu způsobu vyjadřování. Když jsem se vrátil z vězení, četl jsem jeho další věci a byl jsem s ním dokonce v jakémsi zprostředkovaném styku, a dokonce jsem jej zval do Prahy. To se ale neuskutečnilo.

Cesta židovského národa dějinami je tak trochu komplikovaná. Na to, proč tomu tak je, máme všichni určitý názor, ale zajímal by mne ten váš...

Budto bych musel všeho nechat a za deset let o tom napsat tlustou knihu nebo vám odpovím bonmotem. Nějaký národ musí být vyvolený!

Nevzpomínáte si ze svého dětství na jméno Ginzovi? Hanka Ginzová

ze smíšeného manželství vyprávěla, že její maminka mohla posílat balíčky do Terezína jen díky tomu, že ji Havlovi rodiče podporovali. O tom asi nikdo neví, že vaši rodiče tolik podporovali rodiny zavřených a za to bych vám chtěla dnes poděkovat.

Já jsem se s velkým časovým odstupem dozvěděl, že můj strýc i moji rodiče hodně podporovali, takovými složitými cestičkami,

rodiny vězňů, ale já o tom z pochopitelných důvodů nic moc nevím. O takových nebezpečných věcech přece rodiče nemohli mluvit před prostořekým dítětem.

Obdivuji vás jako politika a proto se ptám, jakou máte představu o řešení palestinského problému?

Dnes už je prakticky všemi přijatá teorie dvou, paralelních, samostatných států – palestinského a izraelského. Ale to nebylo vždy tak samozřejmé. Od začátku své funkce jsem cítil, že tudy vede cesta, ale že stanovení jejich státní hranice bude gigantický politický úkol. Při svých cestách jsem navštívil i Palestinu, jednal jsem s Arafatem, viděl jsem vzkvétající vesnice a také jakési chudáky žijící ve velké bídě. Uvědomil jsem si, že ta velká nenávisť na mne působila především svou sociální dimenzí. Populace jsou promíchány a stanovit hranice bude těžké, nicméně je to asi správná cesta. Konečně dnes už 70 % Izraelců toto řešení podporuje.

Pane Havle proč jste měl při inauguraci na Pražském Hradě krátké nohavice, čekali jste velkou vodu?

Jsem rád, že nejsem zklamán židovskou obcí. Všude jsem tázán na krátké kalhoty a marně a zbytečně vysvětluji, že jsem neměl kalhoty krátké, ale pouze povytažené. Každý chlap ví, že si občas kalhoty povytáhne a že ony během pěti minut zase spadnou na původní místo. Přehlídka byla v minutě čtvrté místo v minutě páté a od té doby patří k národní mytologii, že jsem měl krátké kalhoty, ale já se z toho docela raduji, protože si říkám, že je to docela takový něžný způsob posměchu mé osobě.

K vile vašeho strýce se prý váže zajímavá historka. Oč v ní jde?

U nás v rodině se traduje legenda, která se týká vily mého strýce Miloše na Barrandově. Tato vila mu byl po únoru 1948 zkonfiskována, strýc uvězněn a z domu se stala rezidence izraelského velvyslance. Zůstal v ní ale viset velký portrét strýce, který namaloval Vratislav Nechleba. A když se konala oslava československo-izraelského přátelství, sjeli se tam komunističtí pohlaváři v čele s Gottwaldem a při připitcích se obraceli na portrét mého strýce, který právě v té době seděl v Jáchymově a kterého zřejmě považovali za vysokého izraelského státníka.

► Záznam a foto: Milan KALINA

ráno. To mi přijde tak absurdní a nepochopitelné, že právě proto tomu možná přikládám menší vážnost, než si to zasluhuje.

Četla jsem, že v době vašeho věznění se k vám dostal spis Emanuela Levinase. Jak na vás jeho židovská filozofie působila?

Byl to pro mne nesmírný zážitek, strhující zážitek, který pochopí jen ten, kdo byl sám ve vězení. V pustotě a šedivosti vězeňského ži-

VYŠETŘOVÁNÍ JE SKONČENO, ZAPOMEŇTE! ZÁHADNÁ SMRT CHARLESE JORDANA

V minulém čísle jsem se pokusil ukázat, jaké důležité mezinárodní události předcházely v roce 1967 smrti Charlese Jordana a jaký vztah mělo tehdejší Československo k Izraeli a arabskému světu. V Jordanově oficiální činnosti ředitele JOINTu i v jeho důvěrných kontaktech do mnoha arabských zemí, lze najít mnoho motivů, které onoho horkého léta mohly vést ruku vraha či vrahů. V tomto pokračování se podíváme na události, které následovaly po odchodu Charlese Jordana z hotelu Esplanade...

Je 16. srpna 1967. Ve 21.30 vychází Charles Jordan z hotelu Esplanade. Důvod jeho odchodu vysvětluje hned několik verzí.

nům Kischonových povídek. Třetí verze, obsažená v oficiální odpovědi ministerstva zahraničních věcí na noty velvyslanectví USA

snažil vyhnout dalšímu kontaktu s policií.

„A pak je tu ještě verze pátá, ta je ovšem nedoložená...“ zpívá se v Písni strašlivé o Golemovi a zde to platí také. Skutečný důvod Jordanova odchodu z hotelu mohl být jakýkoliv, ale k dalším verzím už nevedou žádné indicie, je zde volný prostor pro fantazii.

A jak to vše pokračovalo? Jordan se sice do hotelu nevrací, ale jeho žena Elisabeth to zřejmě podcenila, protože až druhý den vyrozuměla Velvyslanectví USA. To reagovalo okamžitě a jeho druhý tajemník Jack N. Krieg se telefonicky spojil s MO VB na Malé Straně a zmizení Jordana ohlásil. Teprve v odpoledních hodinách se na MO VB v Krakovské ulici dostavila paní Elisabeth Jordanová (8. 7. 1904) a ohlásila manželovo zmizení. Tak víme, že při odchodu z hotelu byl oblečen do tmavých kalhot, bílé košile s krátkým rukávem pod kterou měl bílý nátlčník, na nohou měl tmavé ponožky a černé mokasíny. U sebe měl jen 150.- Kčs v padesátikorunových bankovkách, několik drobných amerických mincí, na levé ruce zlaté náramkové hodiny zn. ROLEX a dva zlaté prsteny, jeden z černým kamenem, druhý, masivní, s vyobrazenou ženou.

Rozjíždí se pátrání v Praze i na celém území republiky. Československé orgány jsou informovány, že na důkladném pátrání mají zájem nejvyšší místa v USA. Přesto pátrání nepřináší žádné výsledky.

Až 20. srpna, kdy uplynuly takřka čtyři dny od Jordanova zmizení, oznamuje ve 13.30 rybář, pan František Jílek, (26. 9. 1903), že na staroměstském jezu v Praze I viděl na povrchu zachycené tělo muže. Okamžitě vyjíždí Poříční oddíl Městské správy Veřejné bezpečnosti a už ve 14 hodin je mrtvola vylovena a operační důstojník Městské správy společně s lékařem Záchraně služby

Průčelí luxusního pražského hotelu Esplanade kde bydlel Charles Jordan se svojí manželkou.

V oficiálním policejním šetření se uvádí, že si potřeboval koupit dopisní papír. Tato verze se mi jeví zcela nepravděpodobnou. V první řadě, je v dobrém hotelu dopisní papír na každém pokoji, v druhé řadě, dobře informovaný Jordan musel vědět, že v socialistické metropoli nekoupí v noci ani chléb, natož cokoli jiného. Druhý uváděný důvod říká, že si šel pro noviny. Ani tento důvod není udržitelný. Jordan neuměl česky, takže by mu české noviny k ničemu nebyly, a zahraniční noviny, s výjimkou komunistických, se v té době nesměly dovážet, natož prodávat. Nabízí se sice komická představa, jak ředitel JOINTu vybíhá v noci z hotelu, aby si koupil oblíbený Daily Worker nebo Volkstimme, ale tato představa sluší spíše hrdi-

říká, že okolo 22. hodiny odešel do hotelu Palace, kde se ptal, zda mu tam nebyla doručena pošta, a odešel s tím, že se vrací zpět do hotelu Esplanade. Oba hotely jsou přímo v centru města a vzdáleny od sebe jen několik minut chůze. Je však pravdou, že ulice Politických vězňů, která oba hotely spojuje, bývá i dnes v nočních hodinách ulicí klidnou a s minimálním provozem. Čtvrtá verze říká, že Jordan se ten večer velmi pohádal se svou ženou a pak teprve hotel opustil. Tato verze je obsažena ve výpovědi nočního vrátného Štěpánka a v policejních záznamech se nenachází k této výpovědi nic dalšího. Štěpánek při dalším vyšetřování tvrdil, že už si na nic nepamatuje a odvolával se na svou sklerózu. Pravděpodobné však je, že se spíše

U tohoto stolu, v zákoutí hotelového salonku, měl Charles Jordan rezervovaná místa.

hl. m. Prahy ohledali nejen místo nálezu, ale i mrtvolu. Ve 14.15 se na místo nálezu dostavil konzul Velvyslanectví USA, který mrtvolu identifikoval jako hledaného Charlese Jordana. Souhlasilo oblečení, mrtvý měl všechny své prsteny, hodinky, nechyběla peněženka. Na místě nálezu se pořizuje fotodokumentace. V 15.30 je mrtvý Jordan převezen do Ústavu soudního lékařství s požadavkem na pitvu.

Stejný den (23.45 hod.) se dostavil do Ústavu soudního lékařství synovec zemřelého Paul Kaplan (22. 4. 1947) společně s druhým tajemníkem panem J. N. Kriegem, aby provedli další identifikaci. Při prohlídce mrtvoly oba shodně potvrdili, že barva vlasů, chrup i pooperační jizva (apendix), patří tělu zmizelého Charlese Jordana, také oblečení souhlasilo.

Na žádost nedůvěřivého JOINTu přijíždí z Curychu MUDr. Ernest Hardmeier se dvěma asistenty. Jejich úkolem je zúčastnit se pitvy a vydat objektivní svědectví. Týž den, tj. 21. 8. v 19.30 přijel také reportér amerického listu The New York. Od 20 – 20.45 hodin měl poradu s prvním tajemníkem velvyslanectví panem Kaplanem. Ubytován byl v Parkhotelu.

Pitvu zemřelého prováděl 21. srpna mezi 7. – 9. hodinou ranní zástupce ředitele Ústavu soudního lékařství MUDr. Sobotka se

svou asistentkou MUDr. Poláčkovou. Výsledek pitvy: Udušení z utopení. Žádná zranění, žádné stopy násilí nebyly pitvou zjištěny. To také potvrzuje i MUDr. E. Hardmeier z Ústavu soudního lékařství Curyšské univerzity. V obsáhlé zprávě, kterou adresoval MUDr. Alexandru Sonikovi do American Joint Distribution Committee, New York City, je popsáno vše podstatné, co bývá obsahem pitevní zprávy. Jordanovy orgány byly zdravé, netrpěl žádnou chorobou, jen srdce jevílo nepatrnou koronární sklerózu. Tímto zjištěním se eliminovala zhoubná nemoc jako častý motiv sebevraždy. Nálezy v plicích zcela bezpečně prokázaly, že do vody padl dobrovolně či nedobrovolně živý člověk.

Pitvou se zjistilo, že Jordan nasál dosti velké množství vody do plic, tj. že byl živý, když se dostal do vody. Vzhledem k částečnému rozkladu těla nebylo možné přesně zjistit, zda do vody padl muž při plném vědomí, nebo muž, který byl z nějakého důvodu omámen. V žádném případě nemohla být do vody vhozena mrtvola. Ve svém resume připouští dr. Hardmeier možnost vraždy za předpokladu, že oběť byla dušena, upadla do bezvědomí a v tomto stavu teprve vhozena do vody. Nelze vyloučit ani intoxikaci, která způsobila dočasné bezvědomí a umožnila vhodit živého Jordana bez odporu do vody. V době kdy dr. Hardmeier psal svou zprávu,

nebyly ještě toxikologické analýzy ani mikroskopická vyšetření stop za nehty oběti k dispozici.

Švýcarský specialista ve své zprávě sebevraždy také vylučuje, i když připouští – z profesionální opatrnosti – že výjimečně mohou nastat jakési stavy náhlé, předem neohlášené deprese – „Eurschlusshandlungen“, které mohou vést až k okamžitému rozhodnutí ukončit dobrovolně život. Dotyčný také pečlivě prohlédl okolí nálezu, některé části vltavského nábřeží i několik mostů a považuje za velmi nepravděpodobné, že by důvodem Jordanovy smrti mohla být nehoda. Přispívá k tomu i to, že o Jordanovi bylo známo, že nemá vodu rád nevyhledává ji a spíše se vodním plochám vyhýbá. Logicky tedy zbývá poslední možnost – vražda.

Mám před sebou výsledek toxikologického vyšetření – přílohy k pitevnímu protokolu č. 1287/67. Říká se v něm, že krev, moč, část jater a ledvin byly shledány bezvadně čisté. Vzorek orgánů byl též mineralisován a ve získaném minerálolysátu nebyly nalezeny žádné toxikologicky významné látky.

Jediné, co může podporovat – z hlediska pitevní zprávy – teorii o vraždě, je tato zmínka v toxikologické zprávě, kterou cituji: „Získaný filtrát byl dále zpracován stejným způsobem jako moč (viz výše). V kyselém éterovém výtřepku bylo zjištěno nepatrné množství látky, kterou se nepodařilo přesně identifikovat, pravděpodobně se jedná o kyselinu acetylosalicylovou nebo sedativum nebarbiturátové řady.“

K celé kauze je k dispozici policejní spis obsahující materiály tehdejšího vyšetřování. Víme však, že vše kolem Charlese Jordana bylo pod pečlivou kontrolou tehdejší Stb. Svazky, které by mohly objasnit podíl tajné policie na případu samém, případně na jeho vyšetřování, byly většinou skartovány v roce 1988. Důležitý zdroj informací z archivu MV tedy není – alespoň prozatím – k dispozici.

Přesto se podařilo získat velmi cenné informace o dvou ženách, které měly s touto kauzou mnoho společného. V příštím pokračování se dozvíte, co se odehrálo v domě, který sousedí s hotelem Esplanade a seznámíme se s osudy krásné a pilné agentky, která zřejmě stihla obsloužit hned několik tajných služeb současně.

(Pokračování příště)

► Text a foto: Milan KALINA

RUDOLF FRIML – LEGENDA TŘÍ GENERACÍ

V minulém čísle skončilo třídílné vyprávění Ivana Vávry, pražského bonvivána, kterým vzpomenu začátku Frimlovy kariéry. Pro generaci našich prarodičů i rodičů to byl uctíváný hudební génius, v naší generaci byla jeho popularita o trochu menší, nicméně jeho světoznámé operety byly vždy zárukou vyprodaných divadelních sálů. Nemůže uškodit, když jeho hvězdnou kariéru připomeneme i další generaci.

Rudolf Friml ve svém newyorském bytě (okolo 1925)

Rudolf Friml se narodil v roce 1879 v pražské židovské rodině a velmi brzy projevil výrazný hudební talent. Začal studovat na pražské konzervatoři, kde tehdy řediteloval Antonín Dvořák. Mladý Friml však studijní disciplínou neoplýval a byl ze školy vyhozen. To však pro nadaného hochu nebyla katastrofa. Už 11. května 1899 se na Národním divadle uvedla Jonesova Gejša, k jejíž jedné části složil dvacetiletý korepetitor ND Friml hudbu. Byl skvělým klavíristou a není vůbec náhodou, že v roce 1902 doprovázel jiného, jen o rok staršího, světoznámého houslistu Jana Kubelíka. S Kubelíkem se dostal do Ameriky a tam poprvé „přičichl“ k rozvíjejícímu se showbusinessu. S Amerikou se více sblížil o dva roky později, kdy absolvoval už sólové turné. Byl to ohromný úspěch. Premiéroval v Carnegie Hall s Newyorskými symfoniky a dirigentem Damroschem

svůj vlastní Klavírní koncert in B. Pro dirigenta i orchestr bylo Frimlovo sdělení, že bude hrát svůj koncert, překvapením. Nikdo totiž netušil, že taková skladba existuje. Nevěděl to pořádně ani sám Friml. Týden před koncertem napsal aranžmá pro orchestr a svůj klavírní part – improvizoval!

Nejen jako interpret, ale také jako skladatel slavil raketový úspěch. Jeho Závišovy písně, op.1 se staly, řečeno dnešním slovníkem, skutečným hitem. Mimochodem Závišovy písně přeložila Ema Destinová do němčiny a získaný honorář za německé vydání podstrčila Frimlovi, když definitivně odjížděl do USA. Tam začal jako korepetitor v Metropolitní opeře, kde jej označovali jako „the greatest improvisateur since Mozart“. Friml se vrhl na komponování operet, kterých napsal třicet. Prvním výrazným úspěchem byla jeho Světluška (Firefly) z které je známá píseň

Giannina mia, kterou kdysi u nás okouzloval Jára Pospíšil a slavná Oslí serenáda, která se stala hlavním hudebním „tahákem“ filmu Španělská vyzvědačka z roku 1937. Obrovský úspěch slavila jeho opereta Rose Marie. Ta měla premiéru 2. září 1924 a dosáhla tehdy neuvěřitelných 557 repríz!

Rose Mary se zrodila v době okouzlení romantickou poetikou Divokého západu, které souviselo i s rozmachem německého filmu. První kovbojky byly natočeny okolo roku 1910 a už tehdy měly známé klišé: kladného a záporného hrdinu, odvážnou dívku, šerifa a bázlivého barmana. Zlotřilost a proradné charaktery byly vždy potrestány,

Friml po přeletu do Prahy (1966) pózuje jako „Král tuláků“.

Foto: Milan Kalina

Březen 2006

Friml rád hrál i zpíval pro své přátele. (okolo 1940)

dobro slavilo triumf a láska vše korunovala. „Touhu svou a žár svěřuji nočním tmám“ zpívá sirotek Rose Mary, a zlatokop Jim replikuje „Ó Rose Mary, buď mojí, tvůj úsměv rány zhojí.“ Jak je z malé ukázky patrné, nezůstalo nad příběhem ani jedno oko suché, popularita operety byla vpravdě fenomenální. Hrála se s obrovským úspěchem v Paříži, Londýně, Helsinkách, Římě, Kodani a roku 1928 byla zfilmována s tehdejší superstar Joan Crawford v roli Rose Mary. Další slavný filmový přepis je z roku 1936 s Jeanette MacDonald, v roce 1954 následoval televizní remake pod názvem Indian Love Call a i dnes je Rose Mary stálicí. Byla např. uvedena v roce 1999 na festivalu v Terstu v sousedství Hallo, Dolly a Cikánského barona. Slávu ale sklízely i další Frimlovy operety. Z nich si asi největší úspěch vydobyl Král tuláků. Příběh pařížského básníka a rebela Villona je vděčným tématem, s kterým se v moderní době dějou všelijaké podivnosti. Tato opereta se považuje za vrchol Frimlovy tvorby, byla v roce

1930 zfilmována a Villona hrál Dennis King. Francoise Villon, drsný beatnik 15. století, se ve filmové verzi proměnil v operetního milovníka a vše končí happyendem. Ještě podivuhodnější proměnu prožil příběh pařížského bouřliváka na naší poválečné scéně. V roce 1945 si jej vybral E. F. Burian, když nastoupil jako šéf Varieté v Karlíně. Burian, jinak známý salonní komunista, se snažil původní předlohu změnit tak, aby vznikla nová, revoluční opereta zbavená „měšťáckého hnusu“ a „morálního úpadku“. Nekonvenční Villonův život se mu stal předobrazem moderního proletariátu. Burian odstranil happyend, ale také část Frimlovy skvělé hudby ve snaze učinit z operety jakousi brechtovskou féerií s quasi jazzovými prvky. Novátorský pokus Pražané nepřijali a toto fiasko způsobilo, že se Burian nestal věrozvěstem operetního reformátorství.

V roce 1934 se Friml (psal také pod pseudonymem Roderich Freeman) usadil v Hollywoodu, kde spolupracoval na řadě filmů, včetně adaptací svých vlastních operet.

Podle tvrzení svého švagra, jímž nebyl nikdo jiný než Karel Hašler, Friml v Americe na starou vlast zanevřel. Dokonce se projevil více než sobecky, když během 2. světové války nepomohl nemocnému a v New Yorku po vlasti tesknícímu Jaroslavu Ježkovi. Bylo by třeba znát pohnutky Frimlova „zanevření na vlast“ i sobectví vůči utečencům z nacisty obsazené vlasti, abychom mohli soudit. Nabízí se „americké“ vysvětlení. V tomto světě bylo možno obstát jen za jednoho předpokladu: nespolehat na druhé. Friml sám poznal, co je americká léčba šokem a nemilosrdná konkurence. Kdo to nezvládne vlastními silami, podlehne.

V roce 1952 se oženil s Kay Ling, svou čínskou sekretářkou z Hongkongu. Byl stále slavnější, vystupoval s neznámějšími americkými orchestry a na zvláštních koncertech v Bílém domě hrál pro několik amerických prezidentů. Zemřel v Los Angeles 12. listopadu 1972 ve věku 93 let.

*

Je únor 1966. Nad ranvejí starého ruzyňského letiště v Praze se prohání nepříjemný vítr přinášející občasně spršky mokrých vloček. Stojím nedale-

ko vládního salonku spolu s nervózně přešlapující skupinkou lidí z Pragokoncertu a pozorujeme letadlo, které před deseti minutami přiletělo z Frankfurtu. Konečně se dvířka otvírají a cestující začínají opouštět letadlo.

V obdélníku dveří se objevuje starý muž doprovázený ženou v kožichu. Oba se zastaví, muž se rozhlédne, pak plaše zamává a sestupuje pomalým krokem.

Světznámý umělec, s americkým pasem, ale českou duší, je po mnoha desetiletích opět v rodném městě. Rudolf Friml, hvězda Hollywoodu a Broadwaye, muž, jehož hudbu miluje již třetí generace, stojí mezi námi. Nevím zda se mám dříve ptát a pak mačkat spoušť starého redakčního Rolleiflexu, stát vedle takové celebrity nebyl v těch dobách každodenní zážitek. Nicméně 87letý skladatel a klavírista byl plný humoru, temperamentu a zvědavosti. Před fotoaparáty přistrkoval svou ženu a sám mi pózoval jako „Král tuláků“. Friml měl výbornou náladu, které jsem využil a dohodl si odpolední interview v hotelu Alcron. Když jsem se jej pak ptal, jakým dojmem na něj působí po tolika letech Praha, odpověděl okamžitě, zcela beze-lstně a vážně: „Je to fantastické, že jste si ponechali kvůli turistům všechny ty staré tramvaje, které si pamatuji z doby mého mládí. Co by za to dali v Hollywoodu!“

► Milan KALINA

P. S. Když prchlivý Antonín Dvořák vyhodil nadaného, ale drzého a neukázněného studenta Frimla z konzervatoře, netušil, že se bude po letech s tímto chlapíkem dělit o přízeň milionů Američanů a také o místo na americkém hudebním Parnasu. Plyne z toho poučení, že vyhazovat se má jen tehdy, je-li to skutečně nezbytné!

*Rudolf Friml
— 2. února 1966*

Z DĚJIN ŽIDOVSKÉHO LÉKAŘSTVÍ

Židé neměli svého Hippokrata ani Galéna, a přece přispěli určitým způsobem k utváření evropské medicíny, zvláště ve středověku, a to jako její zprostředkovatelé mezi Východem a Západem. Určily je k tomu jednak historické podmínky, kruté otrocké ponížení a rozptýlení téměř po všech zemích Východu a Západu, jednak obdivuhodná snaha udržet a zachovat náboženství, jazyk i zvyky.

Historikové lékařství uvádějí první zmínky o medicíně u Židů obyčejně už v **bibli a talmudu**. V těchto dílech nelze však ještě mluvit v pravém slova smyslu o lékařství, byť i obsahovala – mimo právnícké a náboženské předpisy – také zdravotnické a hygienické zásady a příkazy.

Starozákonní biblický kněz nebyl totiž jako u jiných národů zároveň lékařem. Rozhodoval jen podle platných nařízení, zda je nemocný čistý nebo nečistý, nebo konstatoval, že nemoc je vyléčena a že se pacient může vrátit k životu ve společnosti. O vlastní medicíně a ošetřování, ani o lékařích není v bibli zmínek, nelze také za skutečné léčení považovat zákroky proroků i jejich občasně úspěchy, třeba se mohly zakládat na určitých odborných znalostech. Vždyť nemoc byla pokládána buď za trest, nebo za dopuštění boží, a tak především modlitba a pokání ji mohly odvrátit nebo vyléčit, nebo byla dána neúprosným osudem – stoické fatum – a pak ani ten nejlepší lékař nemohl pomoci. Jeho zásahy byly pokládány za zbytečné, ba dokonce za škodlivé a odporující vůli boží nebo osudu. Přesto však jsou v bibli časté zmínky o mnoha chorobách a poraněních, o infekčních onemocněních, pro která byla nařízena přísná izolace a sledování jejich průběhu kněžími. Pozornost byla věnována i zvířatům a jejich nemocem, protože maso k oběti a požívání muselo být bez závad.

V talmudu jeruzalémském i babylónském je už mnohem více míst rázu lékařského, i když často protichůdných. Jistě je to proto, že zahrnují epochu několika set let, v nichž se názory tradic měnily a konkretizovaly. Už v talmudu se setkáváme se jménem rofe, pod tímto názvem je třeba vidět buď laika s bohatými znalostmi lidových receptů, anebo léčitele, pověřeného a ustanoveného obcí, který prokázal určité vědění a znalost v léčení. Nezdídko tento výraz, zvláště byl-li naplněn slovem „mumcha“, označoval i osobu, která prováděla rituální obřizku. V potalmudské době se termínem „rofe“ označuje také lazebník, a proto tam, kde měl být zdůrazněn charakter skutečného lékaře, je jmenován „**Rofe mumcha**“.

Poznatky židovských lékařů v období talmudu z jednotlivých oborů se zakládaly nejvíce na vnějším pozorování, na srovnávání lidského organismu se zvířecím. Byly věrné své době a oně skutečnosti, že sekce lidských těl byla z náboženských důvodů zakázána. Proto jsou znalosti v anatomii nepřesné a často náhodné. Židé nečinili rozdílu mezi svaly, šlachami, vazy, nervy a cévami. Poněkud ucelenější představu měli o anatomii a topografii vnitřních orgánů. Ve fyziologii jsou patrné vlivy Hippokratovy a Galénovy, i když se nemohly z náboženských důvodů plně uplatnit. Srdce bylo pokládáno za sídlo duše, ledviny za místo vnímání a žádostí. Poněvadž při rituální porážce zvířat musela být přefata krční tepna a vytékala z ní krev, došli k přesvědčení – proti názorům řeckých lékařů, že v cévách nekoluje vzduch – pneuma –, ale krev. Ta byla považována za sídlo životního principu – duše – a bylo proto zakázáno ji používat v jakékoliv formě. Rovněž v patologii se Židé opírali o určité poznatky, získané z rituálních obřadů. Až do velkých podrobností jdoucí předpisy o požívání masa určitých zvířat vedly k přesnému zkoumání choroboplodných procesů, zvláště na vnitřních orgánech, které mohly nepříznivě ovlivnit jakost a čistotu masa.

Za příčiny nemocí považovali vnější faktor jako poranění, nachlazení, neuspořádanou životosprávu, ale i působení démonů, kteří mohli podle jejich představ přivodit nemoc i smrt. Na jejich zařikávání mají talmudisté různé názory. Odmítají je, ale jako sugestivní prostředek k posílení nemocného je dovolují.

Nebyly jim ovšem neznámé ani jiné způsoby léčení, jako chirurgické zákroky, vodoléčba, slunění, klimatické kúry. Každý lékař vykonával všechny zákroky a připravoval i léky. Obřizku prováděli v nejstarší době zpravidla otcové, často i matky, a teprve v talmudské době pověřil otec k tomuto aktu technicky zdatného a psychicky méně zúčastněného zástupce, který mohl být už zmíněný **rofe**.

Gynekologii věnují talmudisté mimořádný zájem. Žena byla středem jejich pozorování, ať se jednalo o pohlavní dospívání, o menstruační pochody, těhotenství a manželský život vů-

bec. Vyšetřování žen bylo však svěřováno jen ženám, které se mohly poradit o eventuálním léčení s lékařem. Rovněž při porodu pomáhala jen žena – porodní bába –, a to Židovka. Jen při těžkém porodu směl být povolán chirurg, který mohl podle uvážení provést i embryotomii nebo císařský řez. I jiné chirurgické zákroky byly židovským lékařům známy, jako např. otvírání abscesů, lebeční operace, léčení zlomenin, amputace končetin u malomocných a při nebezpečných zánětlivých procesech apod.

Také o jiných výkonech přináší bible i talmud nejednu zmínku. Jsou tedy, přes svůj náboženský charakter, cenným pramenem pro sledování stavu a vývoje lékařského vědění u Židů v rozmezí více než 1000 let.

Zvláště důležitou úlohu sehráli židovští lékaři na počátku středověku v arabském světě. Arabové vytvořili během několika staletí mocnou říši na území Malé Asie a přenesli svou vládu i do zemí ležících kolem Středozemního moře, do Severní Afriky, Sicílie a na Pyrenejský poloostrov. Základnou muslimského impéria se staly tedy právě ty země, které byly známy vysokou kulturní úrovní ve starověku. Výboje byly provedeny bez velkého násilí a bez ničení dosavadních kulturních hodnot. Arabové přinášeli jako vítězové do podrobených zemí určující a jednotící náboženskou ideologii, sami ochotně přejímali kulturní statky poražených. Tak se vytvořila symbióza islámu s monofyzity, kteří vyznávali jedinou božskou přirozenost Kristovu a s nestoriány, učícími, že v Kristu byly dvě osoby a dvě přirozenosti – božská a lidská.

Židé navázali na tradici antické přírodovědy a lékařství, udržovanou nestoriány, a svými překlady i lékařských a přírodovědeckých děl starých spisovatelů se stali prostředníky mezi Araby a antickou kulturou. Osobní lékař prvního příslušníka slavné arabské dynastie Omajovců v Bašře **Ibn Džadžal** a neméně významný židovský lékař **Mafardžiz** vytvořili první překlady starověkých lékařských spisů z řečtiny.

► MUDR. Jan KÁBRT

ZPRÁVA O ČINNOSTI BEJT SIMCHA V ROCE 2005

Ve středu 1. února 2006 proběhla valná hromada liberální komunity Bejt Simcha. Následující přehled akcí vychází ze zprávy o činnosti, kterou přednesla předsedkyně Věra Razáková.

1. Svátky

Leden – Seder Tu bi-švat

Březen – Purim s EuroJews (čtení Megilat Ester, koncert ve Španělské synagoze, workshopy, purimový bál v Mánesu)

Duben – Pesach s Mišou Kapustinem (čerstvým rabínem z Leo Baeck College, původem z Ukrajiny) – kabalat šabat, sobotní bohoslužba, seder s havdalou

Květen – příprava na Šavuot: výuka šavuotových písní s rabínem Michaellem Dushinským (tři večery na přelomu května a června)

Červen – Šavuot s Mišou Kapustinem – Kabalat šabat, ranní sobotní bohoslužba, Erev Šavuot (společně s Bejt Praha) – program ve Španělské synagoze (maariv, koncert, přednáška)

Říjen – Vysoké svátky v Pinkasově synagoze a Simchat Tóra, obojí s Masorti Olami a rabínem Ronaldem Hoffbergem

Prosinec – Chanuka s rabi Moše Yehudaie: přednáška na téma chanuka, Erev Chanuka v Pinkasově synagoze

2. Přednášky, návštěvy, další akce:

Leden: David Biernot – Moše Idel: “Kabala – nové pohledy” – úvod k překladu knihy

Únor: Sylvie Wittmannová – Významné osobnosti haskaly v českých zemích
Setkání s Helenou Epstein (nar. 1946 v Praze), americkou spisovatelkou a publicistkou

Březen: Vzpomínková bohoslužba za rabína A. S. Turetského (společný Kabalat šabat Bejt Praha a Bejt Simcha)

Duben: Achab Haidler – Přednáška na téma „Obřízka a křesť“
Mgr. Veronika Seidlová – Přednáška o kantoru Blumovi

Květen: Beseda s Františkem Bányaiem, předsedou ŽOP
Koncert houslisty Alexandra Shonerta
Návštěva skupiny Temple Beit Israel (Austrálie), vedené rabínem Fredem Morganem

Červen: Přednáška o projektu pomoci rómským dětem, postiženým otravou olovem v uprchlických táborech OSN v Kosovu – představí Paul Polansky (Kosovo Roma Refugee Foundation)

a Yechiel Bar-Chaim (JOINT)

Přednáška Paula Liptze (Hebrejská univerzita, Jeruzalém): „Trendy v dnešním světovém židovstvu“, spojeno s návštěvou reformní skupiny z USA složené z účastníků světové konference WUPJ v Moskvě

Srpen: Koncert skupiny Tiferet ze Znojma

Říjen: Koncerty a kabalat šabat se členy Alyth Youth Singers, mládežnického pěveckého sboru z Londýna
„Hodnoty liberálního judaismu na prahu nového století“ – workshop rabína Andrewa Goldsteina

Listopad: „Zlatý věk kantorů“ – přednáška etnomuzikologa Dr. Alexandra Knappa (University of London) o aškenázské liturgické hudbě

Prosinec: Přednášky rabína Mosheho Yehudaie (Izrael): „Chanuka z pohledu rekonstruktivního judaismu“, „Sionismus, Izrael, Střední východ a světové židovstvo, budoucnost judaismu a Židů“

3. Kabalat šabat – každý pátek

4. Sobotní bohoslužba s rabínem Hoffbergem a Masorti Olami – vždy poslední sobota v měsíci

5. Cyklus workshopů pro mimopražské komunity na téma židovských svátků

6. Různé

Květen: Kurs čantování Tóry (pro členy BS a Masorti Olami) se Sarou Sapon-White

Říjen až prosinec: Cyklus koncertů Neznámá hudba pražských synagog

Hebrejšťina: Třída Alef a Bet – vede rabín Hoffberg
Dlouhodobě – příprava zájemců o konverzi

Za finanční podporu činnosti děkujeme Federaci židovských obcí v ČR, Dutch Humanitarian Fund (JHF), Ministerstvu kultury ČR, Nadačnímu fondu obětem holocaustu a Magistrátu hl. m. Prahy.

Na valné hromadě bylo zvoleno nové sedmičlenné představenstvo ve složení: Michal Foršt, Hana Hanáková, Ivan Kohout, Blanka Kutílková, Martin Pěkný, Věra Razáková, Sylvie Wittmannová.

NEMÁTE NÁS RÁDI, BUDE VÁS TO BOLET

FRANCOUZSKÉ NEPOKOJE S ODSTUPEM ČASU – DRUHÁ ČÁST

Jiná subkultura

Odpovídá to mentalitě sídlištních teenagerů, kteří svůj život tráví na území vymezeném hranicemi betonového ghetta, jež si střeží, kde se pohybují vždy v partě, prosazují své zákony a žijí ve své subkultuře: mluví jazykem průměrnému Francouzovi

měs přišli z Afriky nebo Magrebu manuálně pracovat (či byli náborovými kancelářemi rovnou přivezeni), oni jsou dnes většinou vykořenění a nikdo se k nim nehlásí. „Nemají nás rádi a tak ať je to bolí,“ řekl jeden z nich o okolní Francii. Docela jemná analýza. Budovy, instituce a symboly

a jsou to jiné světy než zbytek Francie, jiné životy, jiné mentality. Část obyvatel tu je zoufalá a snaží se chovat podle norem státu, je to ale pro ni těžké. Stále rozbité dveře, zámky, jednou podpálené schránky, pak popelnice, mnoho obchodů zavřelo, život tu řídí party, jež si hlídají své území, vědí o každém a jsou živý z drog. V klidu vás nenechají.

Francouzská sídliště přitom nejsou žádný Chánov, ve srovnání s českými mají rafinovanější architekturu (paneláky neznají, vše originální betonové stavby, v posledních letech se bourají dlouhé bloky), někde parčičky, potůčky, uklízejí se, jejich zrod vedla snaha vytvořit něco estetického. Schodiště, výtahy, schránky jsou však během chvíle zničeny, veřejná moc tu abdikovala a denní život je v nich tvrdý. Tvrdost je asi nejpriléhavější popis sídlištní reality.

Sociální selekce v ní po letech nechala jen populaci určitého typu, statisticky tu je dvakrát vyšší nezaměstnanost, dvakrát víc žáků nedokončí školu, dvakrát vyšší delikvence, o polovinu méně lékařských zařízení než ve zbytku Francie. Stát a město posílají šeky. Clichy-sous-Bois, kde vše začalo, je třeba už dvacet let místem, jež dostává nejvíc peněz od státu vůbec, podpory ale zjevně nezabírají. Chybí celkový model integrace. V posledních třech letech navíc vláda snížila úvěry na obnovu činžáků, počty sociálních pracovníků a učitelů, zrušila místní policii ve prospěch zásahových jednotek.

Většina výtržníků byla údajně dětmi Afričanů, daleko méně Arabů, o jiných etnických skupinách nemluvě, byly zanedbatelné. Dotykáme se citlivého tématu, jež politicky korektní jazyk těžko unese. Jsou-li ve školách děti původem z Asie mezi prvními (jako tomu začíná být i v Čechách) a mezi násilníky nefigurovaly, mají děti (tedy kluci) s africkými kořeny největší problémy, nejhůř se integrují. Toto konstatování, jež zná každý učitel, ale jež se neodvážní vyslovit na poradě, nemá nic společného s rasismem. Odborníci je znají a analýza specifity afrického přistěhovalectví jim umožní hledat příčiny a způsob, jak s nimi nakládat.

kreslila Lucie Lomová

zcela nesrozumitelným, přísahají na rap, prahnou po konzumním zboží značek, jejichž hierarchii definuje jejich vlastní kód, jsou pěšáky drogových gangů. Společně netuší, na jakých klíčích funguje většinová společnost, postrádají návyky a zábrany okolní kultury, které jim nikdo neodhalil, ale nikdo jim rovněž nepředal ani kulturu jejich předků, snadno sahají po násilí, žijí v nenávisti. Jejich rodiče či prarodiče ves-

Francie jim splývají do jednoho odmítaného obrazu, spojnicí s okolním světem je pro ně policie, jež strukturuje jejich život a je v něm všudypřítomná: bojí se jí a zároveň nenávidí, kdykoli se policisté o někoho zajímají, dojde ke srovnání a vzápětí k násilnostem a zapalování.

Vše se odehrálo na sídlištních, těch chudších a beznadějných. Ve Francii jich je 752, jimž říkájí oblasti prioritní urbanizace,

► Francouzský integrační model

Francie byla po generace zemí přistěhovalců, mnohem víc a mnohem dřív, než kterákoli jiná v Evropě, dnes tu žije (především v Paříži a větších městech) asi třetina obyvatelstva, jejichž rodiče či prarodiče přišli z ciziny. V tom se jako nikdo v Evropě podobá mimochodem Spojeným státům (a jsou tu další podobnosti). Její dnešní podoba je výsledkem etnického mísení jako žádné jiné země na kontinentu. Po generace její integrační model fungoval, cizinci sice nikdy nebyli apriori vítáni s otevřenou náručí, vždy se museli prosazovat obtížněji než domácí, všichni se ale snažili stát se co nejdřív pravověrnými Francouzi, a jakmile akceptovali francouzské zásady a jazyk, přišli na chuť vínu a sýru na konci oběda, republika je přijala za své. Potomky přistěhovalců z druhé generace dnes najdete mezi politickými špičkami, to jinde v Evropě není (ministr vnitra Sarkozy, který celou krizi řešil, s maďarským tatínkem na pravici či bývalý ministr Moscovici s polsko-rumunskými rodiči na politické levici).

Když stojíte před domovními zvonky činžáků, čtete všechna jména planety: většinou jedno dvě polská, jedno či dvě židovská, některá další ze Střední Evropy a Německa, nějaká ruská, pár arabských, několik asijských, a jedno či dvě typicky francouzská, ne víc. Spolužáci vašich dětí mají jména všech existujících kultur a nikdo se žádnému nediví. V Paříži najdete restaurace všech myslitelných kuchyní. Ve školních jídelnách se nabízí vždy jedno jídlo bez vepřového. Každý týden můžete jít na kteroukoli hudbu světa, v muzeích a galeriích najdete umění všech kontinentů. Francouzi mají po USA největší počet rapových kapel. Pro to všechno reaguje tolik Francouzů tak neuralgicky na jakoukoli myšlenku omezování či zastavení imigrace, nebo vyhoštění, byť osoba něco spáchala. Proto se skrz bulváry valí mohutné demonstrace proti rasismu, xenofobii a antisemitismu, proto vyvolalo zavedení výjimečného stavu ihned protesty: miliony Francouzů se cítí přímo dotčeni. Ve Francii žije nejpočetnější židovská i nejpočetnější muslimská menšina v Evropě (asi šest set tisíc; pět až šest milionů). V Paříži fungují desítky synagog, výroční večere CRIF, vrcholného orgánu židovských institucí, se pokaždé účastní premiér a několik členů vlády, každý vzdělanější Francouz zná košer kuchyni, jarmulka na hlavě je běžně

k vidění v mnoha čtvrtích. Čtvrť Marais byla ve 30. letech štetlem celé Střední Evropy a Ruska. Dodala také první velké vlny zastřelených francouzskému odboji. Francie měla Dreyfusovu aféru, dnes ale má v centru města jeho sochu a na každé škole vnitřní Paříže desku, instalovanou městem, připomínající odsun židovských dětí a odpovědnost tehdejšího francouzského státu.

Do Francie stále proudí davy imigrantů, legálních i ilegálních, i když daleko méně než v předešlých desetiletích, na rozdíl od představ tohle řečiště slábne; bohatství ovšem přitahuje, tahle země je jedním z několika pupků světa.

Znala dvojí imigraci: intelektuální, kterou přitahovala politická i myšlenková volnost a zároveň náročnost téhle země, její umělecká svoboda. Tohle vše přitáhlo jak Chopina, Sienkiewicze, Cvětajevovou, Joyce, Wilda, Hemingwaye, Kerouaca, Kunderu, Petra Krále nebo Jima Morrisona, tak i celou malířskou plejádu Modiglianů, Chagallů, Soutinů a Kupků či Šímů známou dnes jako Pařížská škola, tohle přitáhlo i spoustu myslitelů, filozofů, vědců. Není druhá země (zase kromě USA), která by se mohla vykázat takovým přílivem intelektu a tvořivosti, a jemuž by tak přála. Joyceův Odysseus mohl vyjít jen v Paříži, právě tak jako první vydání, v ruštině, Souostroví Gulag. Kdo přísahal na volnost a kreativitu, pospíchal do Paříže, a vždy tu něco zanechal. Byla laboratoř, literární kavárna, ateliérem i mansardou revolučních nářů nedávné Evropy. Stačilo vítězství fašismu v Německu a do Francie se utekly tisíce emigrantů. Podobně s Frankem ve Španělsku, šestapadesátým v Maďarsku, různými puči v Latinské Americe, samozřejmě Africe nebo osmašedesátým u nás. Ujel sem Frič, Beneš i Tigrid, bylo tu sídlo první československé vlády i Svědectví.

Francie zároveň znala od 19. století imigraci chudých, nevzdělaných, kteří sem, do největšího a nejzářivějšího velkoměsta tehdejšího světa, proudili za prací: nejdřív ze všech možných regionů země, a na přelomu století pak houfně Italové, Španělé, donedávna Portugalci, Jugoslávci, celý sever je dodnes plný polských horníků, pekařství tam stále prodávají makowiec nebo bulki. To Italové postavili z velké části haussmannovskou Paříž, Portugalky ji jako domovnice hlídaly a jako posluhovačky uklízely. V první válce zemřelo jeden a půl milionu Francouzů, někdo je musel nahradit. Po

druhé země potřebovala kvantum pracovní síly pro nový průmysl: organizované svážela desetitisíce Afričanů a Arabů z Magrebu. Zpočátku žili v dřevěných ubikacích za městy, celý den práce a večer spát, přišlo povolení k příjezdu rodin a už zůstali. Tenkrát se o integraci gastarbeiterů nikdo nestaral, ponechán volný průběh. K překvapení politiků se tyto lidé usadili, měli děti a svým osudem přitahovali logicky všechny sousedy ze stále chudé Afriky. Zvláštní kapitolou bylo Alžírsko, jeho vybojovaná nezávislost a zároveň Francie brzy jako útočiště jeho liberálnějších intelektuálů a studentů.

V první generaci se manuální přistěhovalci snažili na sebe co nejméně upozorňovat, práce, večer domů, dvě třetiny platu poslat domů, o víkendech karty, šachy, kavárna, ulice Saint Denis, jako Ukrajinci v Čechách. Jejich děti a všichni, kdo odešli do Francie za vidinou emancipace a modernosti, se snažili sami od sebe stát Francouzi, dalo jim často nesmírné úsilí dostat se do země, jejíž kulturu považovali za vyšší a kterou se snažili si osvojit.

Historie identická se Spojenými státy. Rozdíl je ovšem v integračním modelu. Od revoluce zná totiž Francie jen jednotlivce, tj. občana, a stát, tj. národ (který nevnímá jako Střední Evropa etnicky či jazykově, ale čistě politicky, zemsky), mezi nimi nic není, žádná menšina. Francouzem je každý, kdo se narodil na francouzském území, jedno z jakých rodičů. Francie tudíž nezná koncept (a ani pojem) národnosti ani nějakých menšin. Všichni mají stejná práva, všichni jsou občany, prošli stejnou školou a všichni mluví francouzsky (stojí v preambuli ústavy).

Tento model, který nepetrifikoval etnické a národnostní zvláštnosti, vedl k rychlé integraci do postavy Francouze. Francie fungovala jako melting pot možná účinněji než Spojené státy. Náboženství či jiné odchylky byly považovány za striktně soukromé (proto děti neměly ve čtvrtce školu, aby se mohly, každé soukromě, věnovat svému náboženství, katechismu, židovství či protestantismu), původ váš nebo vašich rodičů považován rovněž za soukromou věc. Navenek se očekávalo, že jsou všichni Francouzi a tento model byl horlivě a bez výhrad přijímán. Kdo z cizinců ví, že Yves Montand byl Ital, který se v mládí přistěhoval, že Aznavour Armén, Costa-Gavras Řek? Všichni se proslavili díky francouzštině. Kundera je běžně považován za Francouze: píše přece

francouzsky. Na rozdíl od New Yorku Paříž neznala etnický definované čtvrti, každý přichodící se snažil zapadnout do republikánského modelu, čtvrti byly jen lepší nebo levnější, netvořily se bloky Řeků, Čechů nebo Chilanů.

Francouzský model se vzpíral uzavírat přistěhovalce do kazajky příslušnosti etnický definovaných menšin, „komunitarismu“, jak se tomu říká francouzsky. Ten je tu hlavní výtkou vůči anglosaskému modelu integrace.

Integrace byla založena na škole, jež umožňovala sociální vzestup, a to jak chudším Francouzům, tak dětem cizinců. Klasická situace: manuálně pracující přistěhovalci dřou, aby jejich děti získaly diplom, odstěhovaly se do lepší čtvrti a měly jiný život.

Poprvé odmítnuti

Sociální výtah fungoval až do 60. let, do chvíle, kdy se cosi změnilo a kritická masa byla překročena. Francie objevila, teď už nikoli jako své kolonie a exotická teritoria, ale na vlastním území, Afriku, arabský svět, Asii. Zatímco Asiaté, ať už Číňani nebo vietnamští boat people, akceptovali francouzský model a uspívají v něm, jejich děti mívají nejlepší známky (je to proto, že Asie má vesměs tisícileté kultury psaného slova a státu, civilizaci založenou na podřízení se celku?), u Magrebanů a Afričanů, hlavně v třetí generaci, došlo k odvržení francouzské šablony a k prosazení jakési své, odlišné, identity. Kde najít referenční bod, novou ideologii? Nabídl se islám. Prvotně nikoli jako náboženství, ale jako identifikační rys.

Vedlejším rysem téhle identity, jež se ztotožňuje s Palestinci a intifadou a jež způsobuje, že každá událost na Blízkém Východě se projeví ihned ve francouzských školách a sídlištích je její rostoucí antisemitismus. Jmenovat se David nebo Moše a nosit jarmulku není v mnoha sídlištích a školách možné. Dítě bude tak dlouho okopáváno, až se rodina odstěhuje. Něco

v poválečné Francii nebyvalého.

Poprvé v moderních dějinách Francie se objevuje skupina, která je méně integrovaná než její rodiče, která odmítá být Fran-

kreslila Lucie Lomová

couzi a definuje se jako etnicko-ideologická (ideologií rozuměj islám). Dlužno ovšem říct, že tak byla přes oficiální republikánskou rétoriku v denním životě vnímána, a že tak trochu vrací očekávaný obraz: chcete nás takové mít, tak tady nás máte.

Jestliže jejich rodiče byli šťastni, že nemusí žít v islámu, ale v liberální Paříži, jestliže jejich matky s největší radostí odvrhly kdysi dávno po překročení hranice šátek a nikdy by ho už na sebe nevzaly, jejich synové či spíš vnuci najednou nutí své sestry, aby se zahalily, aby nechodily k mužským lékařům, do bazénu, kde plavou zároveň muži, nebo pro ně žádají na

plovárnách oddělené dny (a některé radnice jim přes porušení zákona ustoupí). Hlavním smyslem tolik diskutovaného zákona zakazujícího islámský šátek ve veřejných institucích (v Čechách tak špatně pochopeného a karikovaného, hloupě přirovnávaného kdysi k dlouhým vlasům na školách), byla ochrana těchto žen před jejich bratry a otci: nemohou je nutit k něčemu, co zákon zakazuje.

Špatná sociální situace mladíků bez práce (jejich rodiče přijeli do poptávky po pracovní síle, oni žijí naopak v sídlištích, kde mají 40% šanci být bez práce) v kombinaci s ideologií islámu vede k tomu, že předmětem bigotnosti a nesnášenlivosti jsou na předměstích především mladé ženy a dívky. Není náhodou, že úporně studují a snaží se tak dostat ze začarovaného kruhu sídliště – bigotní bratr – nevzdělaní rodiče, a že jejich únik vyvolává vzrůstající agresivitu mužů z jejich prostředí. Pro ty mají jen dvojí tvář: buď slušná holka, tedy sama nevychází na ulici, je zahalená, nenosí přiléhající šaty Francie, nechodí do kina, na večírky, před svatbou s klukem, tj. jejich sestry. Nebo lehká, tj. všechny ty, které potkávají ve škole a na ulici, která pokud má krátkou sukni, je jasné, že to chce: na ty se snažejí urážky, nadávky, některé jsou skupinově znásilněny ve sklepech paneláků (na což existuje speciální slovo: tournante, jeden po druhém). Ty nejdynamičtější prošly nedávno s heslem Ani podřízené, ani lehké pěšky celou Francií, aby upozornily na podmínky a vztahy, v jakých žijí tyhle většinou magrebské dívky a ženy v zemi, kde Simone de Beauvoir vydala už před padesáti lety bestseller „Druhé pohlaví“.

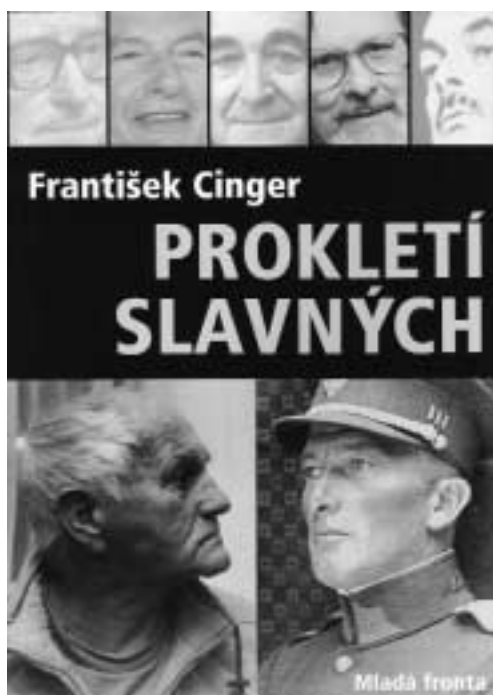
Pokračování příště

► Petr JANYŠKA

LITERATURA S DAVIDOVOU HVĚZDOU

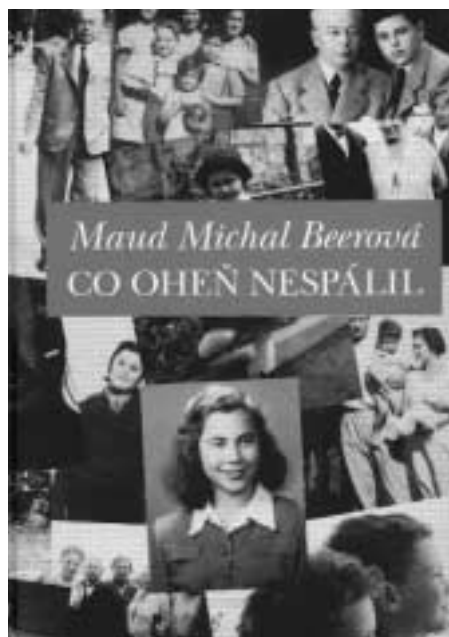
Kdo má rád literaturu a její třináctou komnatu, nepochybně sáhne po nové knize z nakladatelství Mladá Fronta **PROKLETÍ SLAVNÝCH** od známého autora literárních medailonů, esejí a pitavalů, **Františka Cingera**. Ani ve své poslední knize nezapírá v sobě novinářský „původ“ a jednotlivé kapitoly prozrazují autorovu slabost pro investigativní metody.

V deseti samostatných kapitolách se dozvíme kdo je Hrabalův skutečný (biologický) otec, zda autor bestselleru Hlava XXII Joseph Heller před jeho napsáním znal Haškova Dobrého vojáka Švejka, do-

hledáme původ úzkostí Ladislava Fuchse, odkryjeme důvody úspěchu knih Arthura Haileya a zjistíme proč byl Josef Nesvadba, náš nejúspěšnější autor sci-fi, optimistickým katastrofistou. Další zajímavosti objevuje autor v životě a díle Williama Saroyana, Jiřího Marka, Františka Nepila, Bulata Okudžavy a Viléma Závady.

PhDr. František Cinger (1956) vydal nedávno úspěšnou knihu věnovanou osobnostem Osvobozeného divadla „Smějící se slzy aneb Soukromý život Jana Wericha“ a k jeho 100letému výročí narození připravil knižní portrét „12 podob Jana Wericha“. Ze spolupráce s Arnoštem Lustigem vznikla kniha „3 x 18, portréty a postřehy“.

Muzeum Prostějovska spolu s nakladatelstvím Albert vydalo, díky finanční podpoře Nadace Židovské obce v Praze, knihu **Maud Michal Beerové CO OHEŇ NESPÁLIL.** Je dedikována zemřelým rodičům, příbuzným, kamarádům a všem členům bývalé Židovské náboženské obce v Prostějově. Autorka, prostějovská rodačka žijící v Izraeli, shromáždila všechny své vzpomínky, fotografie a dopisy z předválečné doby, aby vykreslila život

prostějovské židovské komunity do všech podrobností. Oddíly, nazvané jednoduše Úvod, Prostějov, Terezín, Svoboda, Izrael, v sobě skrývají osudy, které jsou sice přísně individuální, nicméně prakticky totožné s osudy všech ostatních českých a moravských Židů v oně dobách. Kniha není literaturou v pravém slova smyslu, podobá se spíše nahrubo sestříhanému filmovému pásu, kde jedna sekvence stíhá druhou, aniž by si režisér lámal hlavu důslednou chronologií a jemnostmi stříhačského pultu. Beerová v tomto vzpomínkovém leperelu nechce na nikoho zapomenout, všechny své vzpomínky zasazuje jednu vedle druhé s úzkostlivostí a obavou, aby nikdo nebyl opomenut a nic nebylo zapomenuto. Vedle věcí důležitých zaznamenává i věci zcela marginální. Na první pohled neselektivní přístup k popisované látce se ale ve výsledku jeví pozitivně. Velké, osudové katastrofy na nás doléhají právě a skrze drobnosti a banality.

Knihu lze objednat: Muzeum Prostějovska, Náměstí T. G. Masaryka 2, 796 01 Prostějov

RAFAEL CENTRUM, projekt občanského sdružení **TOLERANCE A OBČANSKÁ SPOLEČNOST**

P.O.Box 125-120 21 Praha 2 / www.rafaelcentrum.cz / irene.prix@centrum.cz / IČO: 68 40 76 29

vás srdečně zve

v pátek 7. dubna 2006 od 16 do 18 hodin do Jeruzalémské 7, Praha 1, na přednášku určenou široké veřejnosti

Gaby Glassman

„Přeživší matky a jejich dcery“

spojenou s diskusí (vše tlumočeno).

CHASIDISMUS, HASKALA, REFORMA

Seriál o myšlenkových proudech, které formovaly současný obraz judaismu

Rabi Šlomo Jehuda Leib Rapoport (Salamon Rappaport), zvaný Š-i-r

Rabi Šlomo Jehuda Leib Rapoport (Salamon Rappaport), zvaný Š-i-r se narodil roku 1790 v haličském Lembergu, tedy ve Lvově. Dostalo se mu skvělého tradičního i moderního židovského vzdělání. Byl velmi ovlivněn rabi Nachmanem Krachmalem zvaným Re-Na K (1785 – 1840), který byl jen o 5 let starší než Rapoport, též z Haliče, z městečka Brody. Nachman Krochmal patřil k zakladatelům východoevropského *Wiissenschaft des Judentums* a vůdčím osobnostem *haskaly* ve Východní Evropě. Krochmal vycházel z racionalisty Maimonida a Abrahama Ibn Ezry, v obecné filozofii z Kanta, Schellinga a Hegela. Hlavním Krochmalovým spisem byl „Moré nevu chej ha-zeman“ – Průvodce zbloudilých (tápajících) v čase.

Pod Krochmalovým vlivem studoval mladý Rapoport klasické, semitské

ho pražští souvěrci nechali uvrhnout do želez. Jojo, ty pražské tradice...

Arie Leib Heller se z chudého učitele talmudu vypracoval na Vrchního rabína ve Stry a tam také založil významnou ješivu. Stry se jen hemžilo chasidy. Ač byl rabi Heller jejich vážným, až divokým odpůrcem, chasidští rabíni jej měli ve veliké úctě a často jej citovali. Nazývali ho princem Tóry. Dodnes se jeho texty studují a citují ve většině tradičních ješiv.

Jak vidíte, mladý Rapoport žil vskutku ve velmi vzdělaném prostředí. Nebylo mu však příjemné nechat se žít, a tak se stal výběřčím daní z košer masa. Funkce to úctyhodná, leč intelektuálně neuspokojující.

Tedy se pan rabín ucházel o post rabína v Berlíně za pomoci Leopolda Zunze. Neuspěl ze dvou důvodů. Jeho němčina nebyla pro Berlín dostatečná a ač

byl vzdělanec, chyběla mu univerzitní absolventura. Zkoušel to tedy s pomocí S. D. Luzzatta v Itálii, ani tam neuspěl. Později se stal rabínem v Tarnopolu (1837). Zde vášnivě bojoval proti chasidům, které veřejně napadl pamfletem „Ner micva“, Světlo micvy.

Stal se velmi známým pro svou odbornost v talmudu, otevřenost k *haskale* (osvícenectví) a odpor k chasidským sektám. A tak byl roku 1840 jmenován Vrchním rabínem Prahy. Konkurentem pro tento velmi významný post mu byl slavný rabi Cvi Hirš Chajes (1805 – 1855), další žák rabího Nachmana Krochmala. Tento mladý muž se stal rabínem již ve svých 22 letech a významná komunita v Zolkievu si jej zvolila do svého čela. Rabi Chajes se sice narodil v haličském Brody, ale velmi významnému bankéři z Florencie. Mladý rabín bravurně ovládal francouzštinu, italštinu a němčinu. Studoval latinu, historii a přírodní vědy. Stal se mistrem v talmudu. Udržoval stálou korespondenci s židovskou inteligencí *haskaly* v Itálii a v německých zemích. Byl jediným rabínem staré školy, který se přihlásil k univerzitním zkouškám, které vyžadoval Rakouský zákon z roku 1845.

Rabi Chajes byl propagátorem moderního vzdělání pro Židy a výuky zemědělství pro Židy v Haliči. Roku 1852 se stal Vrchním rabínem v Kališi.

Kališ mu však mnoho radosti nepřinesla. Byl neustále napadán chasidy. Jako rakouský občan navíc obtěžován ruskými carskými úřady. A tak se raději vrátil zpět do Zolkieva, kde roku 1855 zemřel.

Krochmal, Rapoport a Chajes vytvořili triumvirát „Kritické haličské školy“. Z dnešního pohledu bychom řekli, že Chajes byl blíže moderní ortodoxii a Rapoport blíže reformě. Oba udržovali přátelské a pracovní styky po celý zbytek poměrně krátkého Chajesova života.

► Sylvie WITTMANNOVÁ

Ilustrace: Encyclopaedia Judaica